

Tanja Petrič

Foto: Sebastijan Vojvoda

Kristina Kočan: *Šara*.

Maribor: Litera (Knjižna zbirka Vedute), 2008.

Pesniški prvenec Kristine Kočan ponuja pravzaprav železni repertoar sodobnih slovenskih prvencev: daljši pripovedni verz, široko nanizano predmetnost, omembo tujih krajev (obvezno: urbani mit Amerike in romantično poletno obalo sosedov), nekaj intertekstualnih navezav na slovenske in tuje pesniške idole (T. Šalamun, W. Whitman, S. Plath itd.), zmeraj priročen verz Boba Dylana in sploh kako prikladno aluzijo na glasbo ali upodabljaajočo umetnost, ne nazadnje pa še kanček "ljubezni, poezije in ostalega". Cel kup *šare*, torej.

V skladu z ihto večine književnih debijev, ki želijo izpovedati ves svet hkrati, kot da gre za poslednje dejanje apokaliptičnih razsežnosti, se odpre široka tematska paleta, ki zaobjame ljubezensko-erotični odnos, osebno zgodovino, vprašanje poezije in umetniškega ustvarjanja nasploh in se dotakne tudi velikih metafizičnih tem. Arhitektonika pesniške zbirke, razdeljene v tri sklope, ni povsem motivirana. Posamezne razdelke kot moto uvajajo verzi Walta Whitmana, Sylvie Plath in Boba Dylana, ki pa se v splošnem dotikajo pravzaprav katerekoli pesmi v zbirki, zato tovrstna klasifikacija deluje nekoliko prisiljeno. Ker ne gre niti za stilistično raznovrstno triado, bi pesmi verjetno lahko uvrščali poljubno, saj se nagovorjene teme v slogovno bolj ali manj enotni maniri ves čas na novo in ponovno odpirajo, zato taka razdelitev, vsaj za neposvečenega bralca, nima strukturnega smisla.

Pesniški subjekt sicer svet dojema z vsemi čutili – pogledom, vonjem, dotikom, okusom – vendar se to dogaja mimobežno, skoraj mimogrede in tu in tam celo brezbrizno, z vnaprejšnjo sprijaznenostjo v neuspeh vsake globlje ali metafizično motivirane akcije. Gre zgolj za "sprejemanje" zunanjih impulzov brez pretirane refleksije ("sprejemam hitre vstop"). Predmetnost je zložena kot hišica iz kart – brez trdnih temeljev in vselej z občutkom za začasnost in zamenljivost. Lahko bi rekli, da se prav v tovrstnem razpoloženju izraža duh sodobnega časa – družbene in človekove izpraznjenosti, če vse skupaj ne bi dajalo občutka površinskega epigonstva

s teatraličnim svetoboljem, ki posreduje tujo in ne pesničine izkušnje. Sleherna pesem (lahko bi bila ena sama in neskončna) je nizanje realij ("nizam, nepišem"), kjer se tu in tam poblisne avtentični ljubezensko-erotični doživljaj in pristna bolečina izgube. Pesnica se nemalokrat skriva za misli, besede in bolečine pesniških ali sploh intelektualnih gurujev ("imam Šalamunove bolečine in / melanholijo, nemoč odločanja"), čeprav je najmočnejša ravno v povsem nezamenljivi in individualni življenjski izkušnji, odigrani na kulisi specifičnega življenjskega prostora, "majhnega" oziroma "ranjenega" mesta Maribor. Prav v tem najintimnejšem, a za zdaj še precej strahopetnem pesniškem jazu, tiči največji avtorčin potencial, ki bi ga bilo vredno razvijati.

Kljub verižni gostobesednosti pesmi ne odpirajo tretje dimenzije in le malokrat presežejo linearni prozaični niz predmetnosti. "[N]aštevane vsakdanjosti" pa se ti zgodi takrat, "ko ne moreš napisati / pesmi", če parafraziram verz Stanke Hrastelj iz zbirke *Gospod, nekaj imamo za vas*. Seveda bi tovrstno "nizanje" in "nepisanje" lahko tolmačili kot izvirno nezmožnost izrekanja v poeziji ali celo nezmožnost pisanja nasploh. Nadalje bi lahko razmišljali o romantični nezdržljivosti med ustvarjanjem in življenjem, med idealom in resničnostjo, ob kateri se verz spotakne, opustoši in zbanalizira. Pa vendar držimo v roki čisto spodobno in presenetljivo koherentno pesniško zbirko, ki bralcu ne nazadnje ponuja dvainštirideset pesmi, ob katerih lahko najbrž legitimno podvomimo o pristnosti te nezmožnosti. Ali gre torej samo za všečno pesniško držo, ki ugaja s premišljenim, pa vendar prepozna(v)nim slogom? Poezija Kristine Kočan ne išče globljega spoznanja, ne v metafizičnem ne v fizičnem smislu, zato se tudi povsem človeške stvari, kot sta erotika in bolečina, bralca dotaknejo na hitro in zdrsijo po povrhnjici. Marsikatera čustveno nabita in inovativna besedna konstrukcija žal zaradi umanjkanja "tretjega člena" neopazno odteče v pozabo. Na velika življenjska vprašanja znajo *a priori* odgovarjati le izbranci, kot so budisti, ker je "budistom [...] lažje, ker že dolgo poznajo resnico" (*Za kosmulje sem ti povedala jaz*), zato tudi motivacija za kakršnokoli iskalstvo in preizpraševanje umanjka. Gre za povsem pasivno in mehansko dojemanje okolice s čutili in skozi tuja gledišča, ki ne zakriva le najbolj osebne plati subjekta, temveč tudi njegovo pozicijo do sveta: "zgolj berem, zgolj še biografijo boga" (*Spust pepela na mojo roko*). Pesniški subjekt, ki je kljub kritično-ironični distanci do tovrstnega pojmovanja, še vedno evidentno ženski (tole zapisujem brez kakršnekoli vrednostne sodbe), pa ne skače le v kožo intelektualnih vzornikov, temveč se v odnosu do sebe distancira tudi s pomočjo živalske preobleke ("spet bi prevzemala obliko žab") in se skriva za ljubezensko dvojino. Zdi se, da gre za večno opazovalko, bralko in poslušalko, ki

svoje lastno življenje in okolico dojema kot hitro menjavo kadrov brez poglobljene refleksije. Tovrstna drža pesnici omogoča, da ostane čustveno distancirana in odbije vsakršno za integriteto subjekta nevarno aktivnost – “dajajva si le / najnujnejšo bolečino” (*Spust pepela na mojo roko*) ali “svet je splet in to boli / razpuščene bestije se podijo naokoli / od mene pa se pričakuje pravičnost” (*Gozd*). Pesničina ambivalentnost se kaže tudi v življenjskih načelih in vrednotah: “morda bi morala v cerkev, morda tudi ne” (*Oblaki (po)puščajo*), ki stopnjujejo odtujenost. Ta se nemalokrat izraža tudi v nerazumevanju oziroma kratkih stikih z ljubljeno osebo kot tudi v dojemanju praznine sveta, ki je ponekod grozeča in nelagodna, tu in tam pa celo “blažena”, a vselej pozunanjena in načelna.

Kadar pesnica razmišlja o pesnikih in poeziji, ni daleč od ustaljenega družbenega stereotipa večno bolnega in lačnega poeta mračnjaka: “trezni poeti združujejo / svetove. oblačne. / strah pred soncem” (*Črno*) in “umetniki so tu vedno bolani in lačni. / ne morem več biti muza” (*Vešče v novembru*). “Doza sarkazma”, ki bi ji morebiti uspel odmik od romantične podobe poeta, je premajhna, da bi raz- ali prevrednotila zguljen pesniški kliše.

Tako je pisanje “v neki Škrjančevi vrednosti” le načelna blagozvočna gesta, saj je njena resnična vrednost v pričujoči poeziji skoraj oropana avtentične (ali vsaj odkupljive) izkušnje, ki z ležernostjo in naslonbo na čutne zaznave pronica skozi poezijo Toneta Škrjanca. “[M]anjka mi izkušenj za poezijo” v pesmi *Buiciki, ljubezen, poezija in ostalo* zapiše pesnica – morda tole “opravičilo” le ni tako za lase privlečeno in ga lahko vzamemo na znanje. Tudi če v nadaljevanju iste pesmi beremo “(manjka mi izkušenj za dramo)”, ima ena najboljših pesmi iz zbirke naslov *Drama* (na tem mestu jo zaradi ključne pozicije in kratkosti citiram kar v celoti): “mislim, da je bil Cockteau, / rekel je, da je pesnik roka shizofrenika. včeraj / danes jutri berem / črk ne maram / te dni. najljubši zvok je sosedov kašelj, / v zgornjem nadstropju, / pomirja, da vem, da je nekdo blizu, / nekdo bolan in živ.” Pesem v zgoščenem izrazu in (končno!) brez odvečnega balasta zaobjame vse pomembne dimenzije poezije Kristine Kočan. V njej se pesniška tema (ki jo sicer zopet odpira tuja izjava, vendar je tukaj posrečena in umestna) poveže z golim življenjem, z nezmožnostjo pisanja in pristno človekovo fizično bolečino. Toda to bolezensko stanje priča o bližini in dvojini, ki praznino in samoto prizanesljivo napolni z življenjem, kar po tolikih praznih “nizanjih” (ali “nizanjih” v prazno) vrača smisel, ne nazadnje, tudi obravnavani pesniški zbirki.

Če metaforično povzamem citirane vrstice, bi si želela, da poezija Kristine Kočan bolj pogumno in glasno zakašlja. Še več, da jo zajame pravi “oslovski” kašelj, ki bi izkašljal za nameček še obljubljeno “dozo sarkazma” in “humornosti”, kot obeta besedilo z zavihka.